

Candidates must complete this page and then give this cover and their final version of the extended essay to their supervisor.

Candidate session number			
Candidate name			
School number			
School name			
Examination session (May or November)	May	Year	2013

Diploma Programme subject in which this extended essay is registered: Swedish A
(For an extended essay in the area of languages, state the language and whether it is group 1 or group 2.)

Title of the extended essay: Du och Jaga - Identitetssökande i
Mare Kandres novellsamling Helga och Vitt

Candidate's declaration

This declaration must be signed by the candidate; otherwise a grade may not be issued.

The extended essay I am submitting is my own work (apart from guidance allowed by the International Baccalaureate).

I have acknowledged each use of the words, graphics or ideas of another person, whether written, oral or visual.

I am aware that the word limit for all extended essays is 4000 words and that examiners are not required to read beyond this limit.

This is the final version of my extended essay.

Candidate's signature:

Date:

Supervisor's report and declaration

The supervisor must complete this report, sign the declaration and then give the final version of the extended essay, with this cover attached, to the Diploma Programme coordinator.

Name of supervisor (CAPITAL letters)

Please comment, as appropriate, on the candidate's performance, the context in which the candidate undertook the research for the extended essay, any difficulties encountered and how these were overcome (see page 13 of the extended essay guide). The concluding interview (viva voce) may provide useful information. These comments can help the examiner award a level for criterion K (holistic judgment). Do not comment on any adverse personal circumstances that may have affected the candidate. If the amount of time spent with the candidate was zero, you must explain this, in particular how it was then possible to authenticate the essay as the candidate's own work. You may attach an additional sheet if there is insufficient space here.

Vi läste en novell av Mare Kandre i preDP - det var då blev intresserad av författaren. Hon bestämde sig snabbt för Kandre och "Hetta och vitt" - sålde sig däremot fram stegvis mot ett bra ämne. Var inne på ämnen som "relationen barn-vuxna" och "bilder/spejlbilder", men tyckte slutligen att identitetsproblematiken passade bättre. Sälandet efter ett bra ämne gjorde att hon kom igång ganska sent, men hon har å andra sidan fått till en utmärkt uppsats i slutfasen. Hon tyckte det var givande att studera en text så intensivt och hon har blivit mycket fast vid Kandres texter, som hon försökt sprida i beaktelseskrivna!

This declaration must be signed by the supervisor; otherwise a grade may not be issued.

I have read the final version of the extended essay that will be submitted to the examiner.

To the best of my knowledge, the extended essay is the authentic work of the candidate.

I spent hours with the candidate discussing the progress of the extended essay.

Supervisor's signature:

Date:

Assessment form (for examiner use only)

Criteria	Achievement level					
	Examiner 1	maximum	Examiner 2	maximum	Examiner 3	
A research question	2	2		2		
B introduction	2	2		2		
C investigation	3	4		4		
D knowledge and understanding	4	4		4		
E reasoned argument	4	4		4		
F analysis and evaluation	4	4		4		
G use of subject language	3	4		4		
H conclusion	2	2		2		
I formal presentation	4	4		4		
J abstract	2	2		2		
K holistic judgment	3	4		4		
Total out of 36	33					

Du och Jaga

Identitetssökande i Mare Kandres novellsamling *Hetta och Vitt*

Name:
Candidate Session number:
Swedish A1
Category: 1
Exam session: May 2013

Antal ord: 3987

Sammandrag

Denna uppsats behandlar identitetssökande i Mare Kandre's novellsamling *Hetta och Vitt*, som består av tretton noveller. För att avgränsa mig har jag valt ut fyra av dem som berör olika aspekter av ämnet och innehåller intressanta punkter för analys. Ämnet kändes intressant då Kandre lyckats skildra karaktärer som trots sina olikheter har något gemensamt. Det som binder dem samman är längtan bort från jagets obekväma ensamhet.

Syftet med uppsatsen är att klargöra den process av identitetssökande som i novellerna beskrivs som gradvis och diffus. De svaga skiftningarna i karaktärernas medvetande som får dem att gå från en jaguppfattning till en annan, skildrar Kandre bland annat med hjälp av symboler och kontrastverkan. Avsaknaden av kontraster spelar också en viktig roll för hur Kandre gestaltar identitetssökande i novellerna, eftersom övergången mellan olika identiteter är en process utan tydliga gränser.

Sättet på vilket jaget relaterar till duet, men också jagets förvirring gentemot duet, är vad handlingen i Kandre's noveller kretsar kring. Detta är också vad min uppsats kommer handla om. Jag kommer inleda uppsatsen med ett resonemang kring vad identitetssökande innebär och sedan analysera var och en av de fyra utvalda novellerna. Då jag finner återkommande symboler eller teman i de olika novellerna, kommer jag att väva in dessa i analysen.

Sammanfattningsvis så använder sig Kandre av ett tema som författare i många tider valt att skriva om. Identitetssökande och relationen mellan jaget och duet är en utgångspunkt för otaliga romaner i litteraturhistorien. Men Kandre skildrar identitetssökandet på sitt eget vis. Den identitet som karaktärerna söker efter är svåråtkomligt. I *Hetta och Vitt* är identitetssökandet livsnödvändigt. Det symboliserar sättet på vilket vi bygger oss ett jag, samtidigt som det är en process som bryter ner det jag vi byggt upp.

Antal ord: 289

Innehållsförteckning

	<u>Sida</u>
1. Inledning	4
2. Identitet och relation	5
2.1 Novell 2	5
2.2 Novell 3	7
2.3 Novell 5	9
2.4 Novell 6	10
3. Avslutning	12
Källförteckning	14

1. Inledning

Mötet med en annan människa är livsnödvändigt, om än förvirrande, och ibland förödande. I Mare Kandres novellsamling *Hetta och Vitt* (2001) är mötet mellan människor en förutsättning för den enskilde individens möte med sig själv. I mötet skapas en krock mellan två jag som mynnar ut i en konflikt om var gränsen mellan två individer går. I mötet blir jaget medvetet om sina gränser, vilket påminner om det fängelse som jaget utgör. Därmed blir jaget, alltså fångelse, en utgångspunkt i flykten till en annan identitet. Syftet med denna uppsats kommer vara att analysera identitetssökande i *Hetta och Vitt*, samt vilka stilmedel Kandre använder sig av för att göra det.

Kandre debuterade år 1984 med *I ett annat land*, och blev i en artikel i SvD kallad för "ett litterärt stjärnskott" (Ångström 05-03-31). *I ett annat land* handlar om unga flickors invigning i vuxenlivet, och redan här visar Kandre att identitetssökande är en viktig aspekt i hennes böcker. I *Hetta och Vitt* är identitetssökande ett viktigt ämne. Kandre har i denna bok porträtterat människor i rörelse, eller på jakt efter något. Detta "något" är en medmänniska att utbyta känslor med, eller att fly till då tilltron på jaget brister. För att skildra detta använder Kandre sig av olika stilmedel. Bland annat kontraster, symboler och uppradningar av synonymer för att visa karaktärernas osäkerhet inför den värld de omges av. Även berättarperspektivet spelar roll för hur vi uppfattar karaktärernas identitetssökande.

Valet av noveller som underlag för diskussion och resonemang har utgått från fyra av de tretton noveller som finns med i samlingen, och är samtliga berättelser som berör ämnet identitetsproblematik. De tretton novellerna i *Hetta och Vitt* är titellösa, och jag kommer därför att referera till dem med nummer. Jag kommer att använda mig av novell två, tre, fem och sex. Jag kommer även ytligt att nämna novell tretton.

Den enda bok som gått att finna om Kandres författarskap är Mattias Fyhrs bok *Skitigt vackert mörker* (2012) som bygger på dennes och Kandres mailkontakt från början av hennes författarkarriär fram till hennes död. Då jag funnit att denna bok inte behandlar ämnen knutna till frågeställningen för min uppsats, kommer jag istället använda sekundärkällor i form av recensioner och intervjuer med Kandre för att jämföra och stärka mina analyspunkter kring ämnet identitetssökande med kritikers.

2. Identitet och relation

Ens identitet kan bli solid i mötet med andra, men även luddig i kanterna, så att gränsen mellan var ”jag” börjar, och ”du” tar vid, blir diffus. Det identitetsbyte som karaktärerna genomgår i *Hetta och Vitt* är ofta något som sker stegvis. Detta innebär en gradvis förvandling från det ena till det andra. Detta till trots använder sig Kandre ibland av kontraster. Den gradvisa övergången mellan två identiteter i kombination till de kontrasterade ”jagen” före och efter identitetsbytet skapar en karaktär som inte är samma individ i början som i slutet av en novell, trots att övergången är kontrastlös.

De tretton novellerna i *Hetta och Vitt* sägs vara fristående, men efter att noga ha läst hela samlingen klargörs det att vissa av dem faktiskt hänger ihop. Ett exempel på detta är novell två och tretton. I novell två går en flicka vilse i skogen, och det slutar med att hon lutar sig över en skogstjärn. I novell tretton skickas två pojkar ut på skallgång efter en försvunnen flicka. De hittar henne. Uppsvullen av gölens väta. Död. Kanske har Kandre använt detta som ett sätt att illustrera hur vi människor är bundna till varandra. Vid en första skymt är vi fristående, men om man tittar närmare är vi resultatet av det sammanhang vi satts i, och vilka människor vi mött.

2.1 Novell två

Några barn leker i skogen. En av dem är en ung flicka som får syn på en gestalt i skogen, och följer efter. Flickan som skildras i den här novellen går från att i leken vara solid och koncentrerad på spelets regler, till ett upplösningstillstånd då hon blir mottaglig för betraktarens inflytande. Med fraser som ”blåsa ut”, ”halvt svävande”, och ”ingen mark under fötterna” (s.19) markerar Kandre hur flickan övergår från ett tillstånd till ett annat. Flickan blir någon annan då hon närmar sig sin betraktare i skogen. Gestalten som skymtats mellan träden visar sig även hon vara en flicka i samma ålder. En jagar, en blir jagad. Ibland är det otydligt vem av dem som är vem. Exempelvis är det oklart vilken flicka Kandre syftar på då hon skriver; ”Hon gick upp i rök.” (s.20) .

När flickan söker efter sin betraktare i skogen hoppas hon att lekvännerna har glömt henne. Att de är hemma och långt borta. Då ingen tänker på henne har hennes väsen inte fäste någon annanstans förutom i det egna jaget, och hon är fri att förlora sig i någon annans identitet. Flickan finns inte i någon annan värld än sin egen, och kan där med lättare byta skepnad. När

flickan blir en annan ändras hennes synsätt på omgivningen. Genom att skriva; "Världen var plötsligt en annan." (s. 19) visar Kandre hur identitetsbytet som flickan genomgår inte är en fysisk förändring, utan är kopplat till något utomkroppsligt, nämligen hennes omgivning. Den skog hon är van vid att leka i ter sig plötsligt annorlunda. Detta är en metafor för hur flickans inre landskap är hänger ihop med det yttre, och Kandre visar återigen hur flickans identitet görs mottaglig av omgivningen.

Flickans jakt på betraktaren fortsätter, allt mer maniskt, ju längre in i skogen flickan kommer. Flickan grips av en "överklighetskänsla" (s.21) som hon upplever som upphetsande, eggande. Detta tyder på att hon stöter på något som hon förut inte kommit i kontakt med. Flickan tvingas ta ställning till den främmande känsla som infinner sig. Detta ställningstagande är ett val. Det nya förhållningssättet till skogen och "verkligheten" (s.19) föder ett nytt förhållningssätt till det inre landskapet. Ska hon fortsätta utforska dessa två landskap, eller ska hon återvända till den hon var på platsen där hon lekte med sina vänner i början av novellen?

Mitt i skogen korsar flickan en järnvägsräls. Järnvägsrälsen är en symbol för ställningstagandet. Då flickan korsar rälsen är det uppenbart hur hon ställer sig till sin nya verklighet. Hon vill utforska den vidare. Kandre använder tågrälsen som en definitiv symbol för det som annars ter sig väldigt diffust. Det är en tydlig gräns i den vaghet mellan två olika identiteter som Kandre skildrar. Efter tågrälsen sluttar marken neråt, in mot skogen. Det enda flickan behöver göra är att lyfta på fötterna. Hennes identitet är förskjutet, och hennes jag har satts i rullning.

I slutet av novellen kommer flickan i kontakt med sin betraktare. Deras blickar möts på ytan av en skogstjärn, som spegelbilder av varandra. Det är tydligt att flickan som i början av novellen övergett sina kompisar nu drunknar. Då flickan drunknar sjunker hon mot botten av skogstjärnen. Detta är en symbol för hur hon närmar sig den botten som hennes jag utgår från. I mötet med botten finner hon målet för sitt sökande. Då jaget existerar i sin allra grundaste, eller renaste form sker mötet med andra utan några hinder. Ett citat från en artikel om *Hetta och Vitt* passar utmärkt in för att beskriva vad som händer i slutet på novellen då flickan drunknar: "Men just på botten ... kan [det] hända att en människa sammansmälter med sig själv." (Zandelin 2001-03-02)

2.2 Novell tre

Den tredje novellen handlar om en man som får ett brev där det står att han är far till en flicka. I själva verket finns det inte någon flicka. En gång tillbringande mannen en natt med en kvinna. Kvinnan uppfann flickan, och mannen har skickat pengar till kvinnan i tron om att han bidrar till barnmat och blöjor.

Mannens tro på sig själv som far, eller i synnerlighet på sig själv som en del av någon annans liv, blir så verkligt att allt annat ter sig överkligt. Han bär med sig ett foto på den flicka han tror är sin dotter i sin plånbok. Kandre använder fotot som en symbol för den skeva bild av verkligheten som fadern bygger sin nya identitet på. Hela hans nya identitet som fader finns förankrat i det vältummade fotot. Utifrån detta foto skapar han sig en bild över hur han i framtiden kommer att kunna ana sina egna anletsdrag träda fram i det knubbiga barnansiktet: "... de [...] skulle komma att likna varandra på pricken." (s.27) Mannen tillskriver flickan sina egenskaper i ett försök att göra deras två olika identiteter till något gemensamt, och för att sätta sig själv i ett sammanhang.

Mannen har varit ensam fram till den stund då han fått veta att han har en dotter. Med det vältummade fotografiet i plånboken bildar han nu, tillsammans med sin avkomma en enhet. Han går totalt upp i en annan människa och hans identitet är inte vad den brukade vara. Den han var innan han blev far blir alltmer främmande.

Dottern är; "En flicka, av motsatt kön" (s.27) Detta visar på de ytterligheter som den lilla flickan och den gamle mannen är. På grund av att barnet just är av motsatt kön gör det avståndet mellan fadern och dottern ett steg mer avlägset än om mannen hade varit far till en son. Mannen måste sträcka sig en bit extra, och när han väl förankrat sin själ i den lilla varelsen som är hans dotter fastnar han, och det långa klivet tillbaka till tiden av ensamhet blir svårare att ta. Ett annat exempel på hur Kandre visar på hur avstånd mellan mannen och flickan som görs kortare är då hon beskriver de områden mannen åker igenom för att få träffa sin dotter som "ickelanskap" (s.29). Detta visar på hur mannen upplever avsaknad av gränser. I "ickelanskap" går det inte att se hur långt mannen färdats, eller hur långt borta man befinner sig från den han en gång var. Han har förändrats omedvetet, och när han färdas genom "ickelanskap" färdas han till en ny identitet över vaga gränser. Kandre skildrar mannens resa till sin dotter på samma sätt som i novell två, då

flickan söker efter sin betraktare i skogen. Både i novell två och tre kopplas upplösningen av det yttre landskapet till en inre mottaglighet för andras identiteter.

Följande citat från en recension av *Hetta och Vitt* passar in på många av Kandres karaktärer som beskriver uppgörelsen med jaget och välkommandet av en medmänniska. I novell tre den, imaginära dottern.

Ensamma gestalter hetsas av sig själva eller yttre omständigheter genom vardagen tills den brister, tills allt som tidigare burit gått sönder, och bara det fria fallet återstår. Någon gång blir gestalten hängande på kanten, andlös och bävande inför sitt vidgade universum, men ofta ges ingen återvändo när resan väl påbörjats; utlösningen är den enda möjliga förlösningen. (Gerell 2001-03-03)

Mannen i novellen hänförs över att gemenskapen med en annan människa kan kännas lika stor som universum. Den dotter han tror sig ha, öppnar upp en sida av honom som han inte visste att han hade. Han kommer i kontakt med egenskaper, förmågan att älska, på ett sätt som han inte tidigare gjort. Detta gör honom hel, och hans identitet är fulländad.

Mannens ”förvandling” gör honom benägen att även i andra, utöver sig själv, se saker som han inte tidigare sett. Känslor han inte visste att han kunde känna kommer upp till ytan. På nyheterna visas bilder på brottslingar. Vuxna män. Mannen kan bortse från deras kriminella handlingar, och se människan bakom. I och med att mannen lär sig knyta an till sin dotter, lär han sig knyta an till andra. Han blir en hel människa då han har sänkt sin gard för vetskapen om att någonstans där ute finns det en liten flicka som behöver honom.

När mannen får reda på att hans dotter endast finns till som en dröm om tillhörighet rasar hans värld samman. Detta visar Kandre genom att på tre ställen (sidorna 35 - 37) använda kursiverad stil; ”*Hon fanns inte.*” Mannen har byggt upp en identitet kring sig som inte har fäste i hans egen personlighet, utan i en dotter, som egentligen inte finns. Vem är han nu? Den fullkomlighet kan känt när flickan var en del av honom är endast ett minne blott. Genom att på tre ställen upprepa frasen visar Kandre hur mannen inte kan ta till sig den sanning som nu uppenbarar sig för honom, och där igenom visa på hur den man han var innan han blev far nu är honom främmande och avlägsen.

2.3 Novell fem

I den femte novellen blir en kvinna besatt i en bild. Bilden är ett porträtt av konungen. I den här novellen belyser Kandre hur vi uppfattar vår omgivning och hur mycket den betyder för formandet av den egna identiteten.

Trots att det är en bild och inte en levande person, relaterar kvinnan till bilden precis som om det vore en människa av kött och blod. Konungaporträttet ligger till grund för kvinnans förfall. Den materiella tavlan skapar inre konflikter. En relation involverar två personer, men trots detta är upplevelsen av den något som bottnar i den enskilde individen. Detta drar Kandre till det yttersta genom att låta en del av relationen bestå av en livlös tavla, och därmed på ett ironiskt tydligt sätt låta relationen utgå från en part. Kvinnan stänger ute omvärlden, och gör sig endast mottaglig för porträttets betraktande blick. Hon tillåts vara vem hon vill i kungens ögon, eftersom hon kan tolka in precis vad hon vill. Med detta visar Kandre kvinnans avsaknad av självdistans. Självdistans är förmågan att se sig själv utifrån. I den här novellen existerar ingen självdistans. Kvinnan för en märklig sorts envägskommunikation i vilken hennes egen ensamhet är utgångspunkt.

Språket Kandre använder för att skildra den ensamma kvinnan speglar innehållet. Hon använder sig av upprädningsord av synonymer för att få med varje aspekt av vad hon vill beskriva. Ett av många exempel är; ”Minnen, drömmar, befängda fantasier” (s.68) Upprädningsordet blir ett sökande efter den slutgiltiga sanningen. Som om alla ord vore metaforer för det hon vill beskriva, utan att något av dem stämmer exakt överrens med vad det är hon vill uttrycka, radar hon dem på varandra för att överlåta till läsaren att sammanfoga en bild över den exakta definitionen. Precis som karaktärerna i hennes noveller speglar hennes språk hur de söker efter det rätta och slutgiltiga, utan att kunna sätta fingret på exakt vad det är.

Ett annat exempel på ovan nämnda upprädningsord finns på sida 75. ”Gestalten/Mannen/Kungen”. I det här fallet ger Kandre läsaren först ett vitt begrepp för att sedan smalna av vid varje upprädningsord. Därmed gör hon tolkningsmöjligheten mindre. Den triad av synonymer som finns upprädningsordade på varandra återkommer på många ställen i novellerna. Det för tankarna till talet tre, och alluderar på det magiska talet i sagornas värld. Sagan, liksom de känslor kvinnan tror att kungen hyser inför henne finns bara i fantasin.

Lite senare i novellen använder Kandre sig återigen av tre olika benämningar på samma ting. På sida 83 står det; ”En människa, en figur, en man” och Kandre visar hur kvinnan, nu på slottsområdet, skymtar den man som hon förra gången uppdradningen användes slutligen kallat ”Kungen”. Nu är den tredje uppdradningen; ”en man”. När kvinnan till slut får möta kungen i slottet förändras hennes synsätt och han blir en annan för henne. Genom att använda denna variation av uppdradningen av synonymer, visar Kandre hur kvinnans sätt att relatera till sin andra hälft har förändrats. Porträttet på hennes vägg föreställer numer en man, den person som inte har sin identitet förankrad i sin titel. Kvinnan tror sig komma närmare kungen ifall hon ändrar sitt synsätt på porträttet. Hon inser inte att det finns mer än slottsgrindar i järn som skiljer dem åt.

Kvinnan jobbar som lärare. Hennes arbetssituation förändras då hon i tankarna förlorar sig i tavlan. Då hon i klassrummet tillåter sig att tänka på kungen intar en ny stämning lektionssalen. När hon till slut lyckas slita tankarna från porträttet ”återbördades hon till verkligheten” (s.68) Hon beskrivs även som ”hypnotiserad” (s.68) Dessa fraser liknar de som Kandre använder i novell två för att beskriva den vilsegångna flickans identitetsbyte. Med detta menar hon att identitetsbyte är något som sker på ett mentalt plan. Mentala förändringar är svårare att fånga i ord. Kvinnan tar ett mentalt steg ifrån identitet som lärare när hon tänker på porträttet. Hon är bara fysiskt närvarande i klassrummet, för att psykiskt sugas upp av personen som hennes porträtt föreställer.

Kandre har inte namngett någon av karaktärerna i novellerna som jag har tagit upp. Detta gör det lättare för karaktärerna att fly in i en annan identitet. Genom att inte namnge sina karaktärer öppnar Kandre upp det fängelse som jaget innebär. Det då ”flickan”, ”kvinnan”, ”mannen” eller ”soldaten” inte bär namn blir det även lättare för läsaren att identifiera sig med karaktärerna vilket skapar närhet till novellerna. Denna närhet står i kontrast till karaktärernas ständiga flykt. Precis som karaktärerna är ingen av novellerna namngivna. Detta kan vara ett sätt för Kandre att förmedla hur hon i sin bok fokuserar på det innehållet, eller karaktärernas inre, genom att inte ge yttre gränser, så som titlar eller namn.

2.4 Novell sex

Novell sex handlar om de faderskänslor en soldat får när han upptäcker ett nyfött barn. Av alla hundratals människor han har dödat kan han inte avfyra en kula mot det lilla flickebarnet. När

mannen tar upp den lilla flickan i sin famn drabbas han av trötthet. Tröttheten innebär kapitulation, både inför det krig han nyss deltagit i, men också en kärleksfull kapitulation inför flickan han håller i sin famn. Ordet kapitulation innebär att ge sig sänka garden och att ge upp. Mannen ger inte bara upp kriget, utan också den del av jaget som är soldat. Han blir benägen att möta barnet då han närmat sig botten av det som utgör hans jag, och befinner sig därigenom på en våglängd som ligger närmare flickans. Flickan är en liten ö av liv i ett hav av död där kan han förankra sin trasiga själ. Hans identitet får genom mötet med flicka stadga och fäste.

På ett ställe i novellen skildras övergången mellan den nya och den gamla identiteten på ett konkret vis. Mannen hade ”klätt av sig [...] uniformen [...] och istället satt på sig den livlöses plagg.” (s.98). Kopplingen mellan skiftet av kläder och identitetsbytet är väldigt symbolladdat. Då han tar av sig uniformen tar han två steg bort från den han var innan han hittade flickan. Det första steget innebär ett avståndstagande från den man han var när han sköt byborna, samtidigt som han tar ett steg bort från den inskränkthet som uniformen utgör. Uniform betyder likartad (NE nätupplagan 19 sep 2012). Då mannen tar av sig sin uniform tillåts han anta flera former, utan att hans identitet finns förankrad i det ensidiga. Klädbytet kan även vara en metafor för hur han trots allt, under kläderna består av samma kött och ben som innan klädskiftet. I slutet av novellen visar Kandre hur mannen bär med sig sitt förflutna, trots att han gömmer det. ”han skulle aldrig mer beröra det förflutna med ett enda ord” (s.99) Det mannen blir då han möter flickan tar avstamp i den han var innan.

Redan i de första orden av novellen blir berättaren synlig; ”Man fann honom på en liten höjd” (s.87). Genom att ”man” återkommer utan att vidare detaljer avslöjas om berättaren, får läsaren inte något grepp om vem det är som berättar. ”Man” är ett väldigt allmänt begrepp. Då berättaren inte träder fram, trots att ”man” nämns flera gånger, skapas en osäkerhet hos läsaren. Ur vems perspektiv är novellen berättad? Detta får effekten att läsaren har svårt att relatera till mannen, och kanske inte reagerar starkt på det identitetsbyte han genomgår. Det är då lättare för mannen att förflytta sig mellan olika ”jag”, vilket också framhäver den likgiltighet han känner inför människorna han mördar i sitt förra liv som soldat.

Till skillnad från i de andra novellerna använder Kandre i novell sex sig mycket av just kontraster. Speciellt anspelar hon på skillnaden mellan det kalla och det varma. Mannen i novellen får efter mötet med flickan arbete som smed. Som smed arbetar han med att smälta ihop

saker. I hetta smälter saker, blir formlösa, för att sedan lättare anta nya former. När mannen utmattad efter anfallet av byn faller ihop i en hög tvingas han förflytta sig på grund av ett övertänt hus eftersom ”lågorna slickat honom i rygg och nacke” (s. 97) Plötsligt klarnar dock hans medvetande, och han översköljs av en ”iskall beslutsamhet” (s.97). Det är i övergången mellan det kalla och det varma som en del av mannens identitetsförändring sker. Den fysiska hettan omvandlas till mental iskylla, och detta visar hur Kandre använder övergången mellan två motsatser som något mannen kommer till en insikt under. Detta blir tydligt då det på sida 97 står ”han höll på att fyllas av en annans ande eller själ”, just under ögonblicket mellan hetta och kyla.

Som en symbol för övergången mellan hetta och kyla finns dimman. I slutet av novell sex står flickan och mannen på fält där ”dimman redan tjocknat” (s.99) Dimman finns även i novell två precis innan flickan ser sin spegelbild i vattenytan; ”En vit dimma steg från marken” (s. 24). I novell fem skildras kvinnans känsla då hon tänker på kungaportätter med; ”dimmiga darrningar” (s. 68). I *Hetta och vitt* spelar dimman en stor roll. Dimman symboliserar övergången mellan två identiteter och den gränslöshet jaget kan tänkas känna i mötet med andra. I dimman är det lätt att gå vilse, men jaget tillåts också att ”anta vilken skepnad som helst.” (s.99).

3. Avslutning

Det identitetsbyte som många av Kandres karaktärer genomgår har ofta utgångspunkt i ensamhet. När gemenskapen hägrar och sökandet efter en ny identitet väl inletts finns det ingen återvändo till det gamla jaget. Flykten från det fängelse som jaget utgör är påbörjad och att återvända dit lockar inte.

När Kandre skildrar övergången från en identitet till en annan är dimman en återkommande symbol. Dimman suddar ut kontraster och döljer gränsen mellan jaget och duet. Jagets medvetande görs i dimman mottagligt för duets inflytande. Denna avsaknad av kontraster ger karaktärerna spelrum att röra sig mellan olika identiteter och olika jag. Något annat som bidrar till detta är hur Kandre valt att inte namnge någon av sina karaktärer. Avsaknaden av namn möjliggör förflyttning mellan olika jag, genom att inte befästa identiteten i ett namn.

Något som berör mig mycket i skildringen av identitetssökande är hur Kandre bildligt talat låter karaktärerna klä av sig inför mötet med någon annan. Jaget är blottas. Denna nakenhet är en förutsättning för mötet, men också ett spel på vinst eller förlust. Vinsten innebär att sökandet

efter en ny identitet har lyckats. Förlusten innebär ensamhet och identitetskris. Ofta slutar identitetssökandet i *Hetta och Vitt* just i förlust. Det ursprungliga jaget förstörs under sökandets process, och gemenskap uppnås inte. I novell fem slutar kvinnan som hemlös då kungen avvisat henne. Hon har varken ett hem eller en trygg identitet att återvända till. Flickan i novell tre förvillar sig i skogen och drunknar i jakt på någon att spegla sig i. Jakten på en identitet i Kandres noveller avslutas ofta på just ett sådant mörkt sätt. Kanske är detta ett sätt för Kandre att beskriva svårigheten med att nå fram till varandra, och hur gemenskapen med en annan människa ofta är mer komplicerat än vad man först tror.

Kandre skildrar trasiga karaktärer som i ett försök att bli hela, öppnar sitt inre för att välkomna en ny identitet. Ofta misslyckas de. I slutänden är deras identitet mer trasig än innan sökandet började. Dock skildrar Kandre detta misslyckade identitetssökande på ett vackert sätt. Hon låter bildspråk, berättarperspektiv, och symboler skapa en helhet för att skildra de fragmentariska karaktärer som söker efter fullständighet.

Källförteckning

Fyhr, Mattias, 2012 *Skitigt vackert mörker*, Mattias Fyhr och ellerströms förlag

Gerell, Boel 2001-03-03, *När bara fallet återstår*, Expressen

Kandre, Mare. 2004, *Hetta och Vitt*, Ordfront förlag, Stockholm

Nationalencyklopedins internetjänst. Uppslagsordet uniform. Hämtad från: <http://www.ne.se/>
2012-09-19

Zandelin, Pia, 2001-03-02, *Vibrerande vitt*, Expressen

Ångström, Anna 2005-03-31, *Författaren Kandre har avlidit*, Svenska Dagbladet, uppdaterad
2007-10-07. Hämtad från: http://www.svd.se/kultur/forfattaren-mare-kandre-har-avlidit_408525.svd 2012-09-27